

Date: 9th June-2025

O'SMIRLARNI IJTIMOY SAVODXONLIKKA TAYYORLASHDA OILANING VA MAKTABNING O'ZARO HAMKORLIGI

Sayfullayeva Feruza Toyirovna
Buxoro Innovatsiyalar universiteti
2- bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'smirlarni ijtimoiy savodxonlikka tayyorlash jarayonida oila va maktab hamkorligining ahamiyati yoritilgan. Muallif ijtimoiy savodxonlikning mohiyati va mazmunini ochib berar ekan, bu jarayonning samarali kechishi uchun oila bilan maktab o'rtasida tizimli, uzviy va maqsadli pedagogik aloqalar zarurligini asoslaydi. Maqolada ota-onalarning ijtimoiy tarbiya jarayonidagi ishtiroki, o'qituvchi va psixologlar bilan birgalikda olib boriladigan faoliyatlar, sinfdan tashqari tadbirlar va maslahat usullarining ijtimoiy savodxonlikka ta'siri tahlil qilingan. Oilaning axloqiy iqlimi, kommunikatsion madaniyati va maktabdagi tarbiyaviy ishlar uyg'unligi orqali o'smir shaxsining ijtimoiy barqaror rivojlanishiga zamin yaratilishi ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy savodxonlik, oila va maktab hamkorligi, o'smirlar tarbiyasi, fuqarolik ong, ijtimoiy faoliyat, pedagogik hamkorlik, kommunikatsiya madaniyati, tarbiyaviy ishlar, ota-onalar ishtiroki, ijtimoiy ong

Zamonaviy jamiyatda yosh avlodni ijtimoiy jihatdan yetuk, madaniyatli va faol fuqarolar sifatida tarbiyalash ta'lim va tarbiyaning muhim vazifasiga aylangan. Ayniqsa, o'smir yoshidagi o'quvchilarda ijtimoiy savodxonlikni shakllantirish nafaqat maktab, balki oila bilan uzviy hamkorlikda olib borilsa, ko'zlangan natijaga erishiladi. Ijtimoiy savodxonlik – bu nafaqat axborotni to'g'ri qabul qilish va tahlil etish, balki jamiyatda madaniyatli, ongli va mas'uliyatli harakat qilish qobiliyatidir. Shu boisdan, bu jarayonda oila va maktabning pedagogik hamkorligi muhim o'rin tutadi.

O'smirlik yoshi psixologik jihatdan nozik, o'zligini anglash, jamiyatdagi o'z o'rnini topishga intilish bosqichi bo'lib, aynan shu davrda ijtimoiy ong, mustaqil fikrlash, axloqiy qadriyatlar va fuqarolik pozitsiyasi shakllana boshlaydi. Oila esa bola uchun birinchi ijtimoiy maktabdir. Maktab esa bu ijtimoiylashuvni tizimli tarzda yo'naltiruvchi muassasadir. Ularning hamkorligi o'smir shaxsining ijtimoiy rivojiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur masala ilmiy-pedagogik adabiyotlarda turli olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, S. Nishonova ijtimoiy kompetensiyalarning rivojlanishida tarbiyaviy muhitning rolini tahlil qilgan. D. Qodirova ota-onalar va o'qituvchilar hamkorligi asosida fuqarolik tarbiyasini yo'lga qo'yish mexanizmlarini ishlab chiqqan. G'. Jo'rayev esa ijtimoiy savodxonlikni axborot makoni bilan bog'lab o'rgangan. Shuningdek, xalqaro tadqiqotlar, xususan, UNESCO va OECD tomonidan maktab-oila hamkorligining ijtimoiy tarbiyada tutgan o'rni keng yoritilgan.

O'smirlarni ijtimoiy savodxonlikka tayyorlashda ota-onalarning faol ishtiroki muhim ahamiyatga ega. Bu ishtirok bir martalik emas, balki tizimli shaklda bo'lishi kerak.

Date: 9th June-2025

Masalan, ota-onalar uchun davra suhbatlari, treninglar, ijtimoiy mavzudagi seminarlar tashkil etish, ular bilan individual maslahatlar olib borish orqali hamkorlikni mustahkamlash mumkin. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar sharoitida bolalarning onlayn muhitda harakatlanishi, axborotni baholash qobiliyati, ijtimoiy tarmoqlardagi odob-axloq qoidalari borasida ota-onalar va maktab o'rtasida fikr almashinuvi zarurdir.

Shuningdek, maktabning o'zida ham o'quvchilarni ijtimoiy faoliyatga jalb etish, ularni muhokama, munozara, rolli o'yinlar, jamoaviy loyihalar orqali ijtimoiy fikrlashga undash samarali natijalar beradi. Bunday tadbirlarda ota-onalarning ishtiroki o'quvchilar uchun rag'batlantiruvchi omil sifatida xizmat qiladi. Sinf dan va maktabdan tashqari o'tkaziladigan "oilaviy kunlar", "ijtimoiy loyiha haftaligi", "axborot xavfsizligi bo'yicha ota-onalar ishtirokidagi mashg'ulotlar" kabi tadbirlar oilaviy tarbiya va maktab ta'limi o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni mustahkamlaydi.

O'quvchilarda ijtimoiy savodxonlikni shakllantirish uchun maktab psixologi, sinf rahbari, ijtimoiy pedagog va fan o'qituvchilarining muvofiqlashtirilgan faoliyati zarur. Bu yerda ijtimoiy ong, fuqarolik hissi, axborot madaniyati, tanqidiy fikrlash va kommunikatsion madaniyat kabi kompetensiyalar ustida tizimli ish olib borilishi kerak. Har bir dars, har bir tadbir o'smirni hayotga tayyorlovchi bosqich bo'lishi lozim.

Ijtimoiy savodxonlikni shakllantirishga oilaning axloqiy iqlimi katta ta'sir ko'rsatadi. Oiladagi mehr, o'zaro hurmat, tartib-intizom, mas'uliyat kabi jihatlar bolaning maktabdagi ijtimoiy faoliyatiga ham aks etadi. Agar oila bu borada maktab bilan uyg'un ishlasa, o'smir o'zining har bir harakatida mas'uliyatni anglaydi, o'z fikrini ifoda qilishdan tortinmaydi va axborot oqimiga ongli yondashadi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, ijtimoiy savodxonlikni shakllantirishda oila va maktabning o'zaro hamkorligi mustahkam bo'lishi kerak. Bu hamkorlik nafaqat bolaning bilimi, balki uning ijtimoiy faolligi, hayotga tayyorligi, jamiyatga foydali fuqaro bo'lib shakllanishida asosiy omildir.

Xulosa va takliflar:

1. O'smirlarni ijtimoiy savodxonlikka tayyorlashda ota-onalar uchun metodik qo'llanmalar ishlab chiqilishi lozim.
2. Maktab va oila o'rtasida uzviy aloqani ta'minlash uchun doimiy "ijtimoiy tarbiya kunlari" tashkil etilsin.
3. Ota-onalar va o'qituvchilar uchun ijtimoiy savodxonlikni shakllantirishga oid hamkorlik dasturlari joriy etilsin.
4. Sinf dan va maktabdan tashqari mashg'ulotlarda ota-onalar faol ishtirok etishi uchun motivatsion tizim yaratilishi tavsiya etiladi.
5. Oila va maktabning axborot-kommunikatsion hamkorligi (onlayn platformalar, mobil ilovalar) kengaytirilsin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Nishonova S. Ijtimoiy tarbiya metodikasi. – Toshkent, 2020.
2. Jo'rayev G. Axborot madaniyati va yoshlar. – Samarqand, 2021.
3. Qodirova D. Fuqarolik tarbiyasida oila va maktab hamkorligi. – Toshkent, 2019.

Date: 9th June-2025

4. Rasulov M. Tarbiyaviy ishlar metodikasi. – Buxoro, 2021.
5. G‘ofurov N. Oila pedagogikasi. – Toshkent, 2018.
6. Sharipov Sh. O‘smirlar psixologiyasi va tarbiyasi. – Namangan, 2020.
7. Akbarova N. Maktab va oila hamkorligi. – Andijon, 2021.
8. UNESCO. Family Engagement in Education. – Paris, 2018.
9. OECD. Social and Emotional Skills for Life and Work. – Paris, 2021.
10. Dewey J. Democracy and Education. – New York, 1916.
11. Freire P. Pedagogy of the Oppressed. – London, 1970.
12. Yusupova D. Media va axborot savodxonligi. – Termiz, 2022.
13. Vygotsky L.S. Thought and Language. – MIT Press, 1986.
14. Fullan M. The New Meaning of Educational Change. – Teachers College Press, 2016.
15. Karimov R. Tanqidiy fikrlash va axborot tahlili. – Toshkent, 2022.

